

Prilično nepoznat spis sačuvan pod latinskim imenom Definitiones ne smatra se izvornim Platonovim djelom. Takav se zaključak nameće iz nekih sadržajnih naznaka unutar samog teksta, ali također i iz većine historijskih. Uz priličnu suzdržanost može se reći da spis datira iz razdoblja rane Akademije, odnosno da je nastao negdje između 350. i 300. godine prije naše ere. Radi se o kompilaciji definicija koje su vjerojatno pribilježili i sakupili Platonovi mlađi učenici iz njegovih usmenih predavanja. Toj tvrdnji ide u prilog navod ovog spisa u popisu Speusipovih djela sačuvanom u Diogena Laertija (IV, 5). Zanimljivo je da je filološka i filozofska kritika djela koja se pripisuju Platonu (spuria platonica) prilično oskudna, a ponajvećma je to slučaj sa spisom kojega ovdje po prvi puta donosimo na hrvatskom jeziku. Prevoditeljima su bila dostupna samo dva prijevoda Odredbi: latinski prijevod u dvojezičnom izdanju (Platonis Opera, vol. II, Paris, 1862) te njemački, nedovoljno precizan i često opisan, prijevod Franza Susemihla (Platon, Samtliche Werke in zehn Banden, Band. X, Frankfurt und Leipzig, 1991). Prijevod je sačinjen prema grčkom izvorniku u izdanju Johna Burneta (Platonis Opera, vol. V, Oxford University Press, Oxford, 1976), koje se temelji na dva rukopisa: pariškom (Codex Parisinus Graecus 1807) i vatikanskom (Codex Vaticanus Graecus I). Kao pomoć pri čitanju, smislene dopune i grčke riječi stavljene su u zagrade, a kod višesmislenih izraza dva osnovna značenja odvojena su kosom crtom.

Platon

Odredbe

[411a - 416a]

[411a] Vječno - ono što kroz svo vrijeme i prije i sada ne propadajući jest.

Bog - besmrtno živo biće, samodostatno prema blaženstvu; vječno bivstvo, uzrok naravi onog dobrog.

Nastajanje - kretanje u bivstvo; dioništvo u bivstvu; putovanje u bitak.

Sunce - vatra nebeska; jedina koju je od zore do večeri istima moguće vidjeti; danju sjajeća zvijezda;¹

[b] vječno, produševljeno, najveće živo biće.

Vrijeme - kretanje Sunca, mjera gibanja.

Dan - put Sunca od istoka na zapad; svjetlost suprotna noći.

Zora - iskon dana; prva svjetlost od Sunca.

Podne - vrijeme u kojem sjenke tjelesa poprimaju najmanju duljinu.

Večer - svršetak dana.

¹čitanje prema margini uz pariški rukopis.

Noć - tmina suprotna danu; lišenost Sunca.

Slučaj - gibanje iz neizvjesnog u neizvjesno i spontani uzrok nadnaravnog (daimon...oj) čina.

[c] Starost - iščezavanje produševljenog koje nastaje zbog vremena.

Vjetar - kretanje zraka uokrug zemlje.

Zrak - počelo u kojemu su po naravi sva kretanja prema mjestu.

Nebo - tijelo koje obuhvaća sve opažljivo osim samog najvišeg zraka.

Duša - ono sebezpokrećuće; uzrok životvornog kretanja živih bića.

Moć - ono po sebi tvorbena.

Izgled - razludžbeno stanje tjelesa.

Kost - moždina skrućena topline.

Počelo - ono koje spaja i rastavlja sastavine.

[d] Krepost - najbolji raspoložaj²; držanje smrtnog bića po sebi pohvalno; držanje prema kojem se ono koje ga posjeduje dobrim zbori; pravedno zajedništvo u zakonima; raspoložaj prema kojemu se ono što ga posjeduje potpuno čestitim zbori; držanje koje tvori zakonitost.

Razboritost - moć koja po sebi tvori čovjekovo blaženstvo; znanje dobrog i zlog; raspoložaj po kojemu sudimo što treba činiti a što ne.

Pravednost - sloga duše same sa sobom i dobra uređenost dijelova duše jednih spram drugih i jednih s obzirom na druge; [e] držanje koje svakome raspodjeljuje ono prema zasluži; stanje po kojemu je onaj koji ga posjeduje sposoban odabrati ono što mu se čini pravedno; držanje u životu poslušno zakonu; zajedničkarska jednakost; držanje koje služi zakonima.

Razumnost - umjerenost duše s obzirom na želje i ugone koje u njoj nastaju po naravi; skladnost i dobra uređenost duše spram naravnih ugoda i boli; suglasnost duše prema vladanju i pokoravanju; samodjelatnost prema naravi; dobra uređenost duše; rasudbeno općenje duše s lijepim i ružnim; [412a] držanje po kojem je onaj koji ga posjeduje izbirljiv i pažljiv u onom što valja.

Hrabrost - držanje duše nepokrenuto strahom; ratna odvažnost; znanje stvari koje se tiču rata; savladavanje duše u užasnim i strašnim prilikama; smionost koja služi razumu; srčanost u slutnji smrti; držanje koje zadržava ispravna prosuđivanja u pogibeljima; jakost protutežna pogibelji; jakost

² *diĒqesij* □ □ se uobičajilo prevoditi kao *raspoloženje*, no važno je kod tog pojma naglasiti trajnost i svojstvo stanja, pa ga stoga prevodimo kao *'raspoložaj'*. On je značenjski vrlo blizak u tekstu učestalom pojmu *›xij* (*držanje, stanje, imanje*).

postojana prema vrlini; mirnoća duše u strašnim i smjelim podvizima kad se pokažu u svjetlu ispravnog načela; čuvanje tajnih naredbi u strašnim prilikama i iskustvo rata; [b] držanje ustrajno u zakonu.

Savladavanje - moć podnošenja boli; dosljednost ispravnom prosuđivanju; moć ustrajavanja u nakanama s ispravnom prosudbom.

Samodostatnost - potpunost stjecanja dobara; stanje po kojem oni koji ga posjeduju sami sobom vladaju.

Skromnost - umanjivanje pravednih i korisnih stvari; umjerenost u odnošenju; dobra uređenost rasudbene duše prema lijepim i sramotnim stvarima.

[c] Postojanost - podnošenje bola poradi vrsnoće; (podnošenje napora poradi vrsnoće)³.

Smjelost - neslućenje zla; nezastrašenost zbog prisustva zla.

Bezbolnost - držanje po kojem smo neshrvani u bolima.

Radišnost - držanje koje dovršava što god se poduzelo; dragovoljna ustrajnost; nezazorno držanje prema radu.

Sram - dragovoljno i dolično izbjegavanje pretjerane smjelosti i to s obzirom na ono što se pokazalo kao najbolje; dragovoljno suzdržavanje od onog najboljeg; bojazan od ispravnog prijekora.

[d] Sloboda - upravljanje životom; samostalnost u svemu; mogućnost djelovanja po svom u životu; neuskraćenost u uporabi i stjecanju imetka.

Širokogrudnost - držanje naspram bogaćenja kako dolikuje; upravljanje (imetkom) i stjecanje imetka kako valja.

Staloženost - obuzdavanje kretanja uzrokovanog bijesom; umjerena uskomešanost duše.

Uglađenost - dragovoljno pokoravanje (prema) onom što se pokazalo kao najbolje; dobra uređenost u kretanju tijela.

Blaženstvo (eὐδαιμον...a) - dobro sastavljeno iz svih dobara; moć samodostatnosti za dobro življenje; savršenost prema kreposti; [e] stečevina samodostatnosti živog bića.

Veličajnost - nazor prema ispravnom promišljanju i to onom najuzvišenijem.

Dosjetljivost - obdarenost duše po kojoj je onaj koji je posjeduje dovitljiv svemu potrebnom; oštrina uma.

Valjanost - neiskvarenost čudi uz smotrenost; čestitost čudi.

³Ovo je odredba navedena samo na margini pariškog rukopisa te je po svoj prilici suvišna.

Ljepota-i-dobrota (kalokagaq...a) - stanje odabiranja onog najboljeg.

Velikodušje - uljudno korištenje usputnih prilika; veličajnost duše s razumom.

Čovjekoljublje - povodljivo držanje čudi u ljubavi prema čovjeku; dobročiniteljsko držanje ljudi; oblik milosti; pominjanje po dobročinstvu.

Pobožnost - pravednost s obzirom na bogove; moć dragovoljnog štovanja bogova;[413a] ispravno poimanje bogoslužja; znanje bogoslužja.

Dobro - ono poradi sebe samog.

Neustrašivost - držanje po kojem smo neshrvani u bojaznima.

Beščuvstvenost (φρλqeia) - držanje po kojem smo neshrvani u čuvstvima.

Primirje - mirovanje u ratnim neprijateljstvima.

Bezbriznost - lakoća duše; neosjetljivost na žestinu.

Vještina - raspoložaj po kojemu je onaj koji ga posjeduje dovitljiv vlastitome cilju.

Prijateljstvo/Ljubav (fil...a) - sloga u svemu lijepom i pravednom; izbor života samog; jednodušnost oko izbora i djelovanja; sloga u životu; [b] zajedništvo s dobrohotnošću; zajedništvo činjenja i uživanja dobrote.

Plemenitost - krepost plemenite čudi; povodljivost duše prema riječima ili djelima.

Izbor - ispravna procjena.

Dobrohotnost - prijaznost čovjeka prema čovjeku.

Obiteljstvo - zajedništvo istog roda.

Sloga - zajedništvo svih bića; suglasnost misli i predmnijevaka.

Ljubav - potpuni primitak.

Državništvo - znanje lijepih i korisnih stvari; znanje koje tvori pravednost u gradu.

[c] Druženje - prijateljstvo po bliskosti u zrelih ljudi.

Rasudnost - urođena vrlina promišljanja.

Vjera - ispravna pretpostavka o onome što se nahodi onako kako se čovjeku čini; postojanost čudi.

Istina - stanje u potvrđivanju i nijekanju; znanje istinitog.

Volja - težnja s ispravnim razlogom; razložna žudnja; žudnja s razlogom po naravi.

Savjet - preporuka drugome za činidbu, na koji je način treba učiniti.

Pravi trenutak - dostizanje vremena u kojem štogod valja pretrpjeti ili učiniti.

[d] Opreznost - osiguranje od zla; briga za sigurnost.

Poredak - ujednačenost djelovanja svih bića jednih spram drugih; usklađenost zajedništva; uzrok usklađenosti svih bića jednih spram drugih s obzirom na spoznaju.

Pomnja - težnja duše prema spoznavanju.

Obdarenost (eŪfu...a) - brzina učenja; dobar razvoj naravi; vrlina u naravi.⁴

Poučljivost - obdarenost duše s obzirom na brzinu učenja.

Zakon - ovlaštenu sud o prijepornoj stvari.

Parnica - prepirka oko toga je li počinjena nepravda ili ne.

[e] Zakonitost - pokornost valjanim zakonima.

Veselost - radost u djelima razborita čovjeka.

Čast - darivanje dobara darovanih za činidbe radi kreposti; ugled po kreposti; oblik dostojanstva; čuvanje ugleda.

Sklonost - očitovanje djelatnog izbora.

Usluga - dragovoljno dobročinstvo; uzdarje dobrog; potpomoć u pravi čas.

Sloga - jednodušnost onih koji vladaju i onih kojima se vlada (oko toga) kako treba vladati i biti vladan.

Država - zajednica mnoštva ljudi samodostatna za blagostanje; zakonito zajedništvo mnoštva.

[414a] Promisao - priprava za nešto buduće.

Savjet - razmatranje o budućnosti kako je korisno.

Pobjeda - moć nadvladavanja u sukobu.

Razumljivost - nadvladavajuća razgovjetnost onoga što se zbori.

Zavjetni dar - izmjena zahvalnosti.

Dobar čas - pogodnost vremena za probitak; vrijeme koje pripomaže nekom dobru.

Sjećanje - raspoložaj duše koji čuva istinu koja se u njoj nalazi.

Poimanje - težnja razmišljanja.

Mišljenje - izvor znanja.

Neokaljanost - čuvanje od grijehova spram bogova; izvršavanje bogoslužja prema naravi.

[b] Proroštvo - znanje koje unaprijed razjašnjuje činjenicu bez dokaza.

Proricanje - znanje koje motri sadašnjost i budućnost smrtnom biću.

⁴Čitanje prema margini vatikanskog rukopisa, gdje se umjesto fu□ □ tīn (biljaka) javlja fŪsewj (prirode, naravi). Za posljednje dvije odredbe moguće je, dakle, i drugo čitanje prema osnovnim rukopisima, a s obzirom na dvoznačnost riječi eŪfu...a ('obdarenost', ali također i 'plodnost') ono bi glasilo: "Plodnost - dobar rast biljaka; vrlina u prirodi."

Mudrost - bezuvjetno znanje; znanje vječnih bića; znanje koje motri uzrok bića.

Mudroljublje (filosof...a) - žudnja za znanjem vječnih bića; stanje motrenja onog istinitog onako kako odista jest; revnost duše s ispravnim razlogom.

Znanje - poimanje duše neoborivo razlogom; [c] moć poimanja neke ili nekih (stvari) neoboriva razlogom; istinit razlog neoboriv pri razmišljanju.

Mnijenje - poimanje razuvjerljivo razlogom; rasudbeno gibanje; razumijevanje koje razlogom potpada pod lažno i pod istinito.

Osjet - gibanje duše; kretanje uma; oglašenje duše putem tijela na draži ljudi od kojeg nastaje nerazumna duševna moć spoznavanja putem tijela.

Stanje - raspoložaj duše prema kojemu kazujemo kakav je tko.

[d] Glas - strujanje kroz usta po namisli.

Govor - ozakonjeni glas koji izražava svako pojedino biće; iskaz sastavljen iz imena i glagola bez napjeva.

Ime - nesastavljeni iskaz koji tumači ono što se pririče prema bivstvu i sve ono što se ne kazuje po sebi.

Iskaz - ozakonjeni glas čovjeka; i neki zajednički tumačiteljski znak bez napjeva.

Slog - ozakonjeni skup ljudskog glasovlja.

Odredba - govor sastavljen iz razlike i roda.

[e] Znamen - dokaz nepoznatog.

Dokaz - istiniti zaključkom izvedeni govor; govor koji objašnjava kroz već otprije poznato.

Počelo glasa - nesastavljeni glas, uzrok glasovnosti ostalim glasovima.

Korisno - uzrok ugode; uzrok dobra.

Probitačno - ono što doprinosi dobru.

Lijepo - ono dobro.⁵

Dobro - uzrok održanja svemu što jest; uzrok svega što je samo za sebe, odakle proizlazi ono što valja odabirati.

Razumno - ono uređeno duše.

Pravedno - ustrojba zakona koja tvori pravednost.

[415a] Dragovoljno - ono od sebe pokrenuto; ono po sebi odabrano što se prema namisli izvršava.

⁵Odredba navedena samo na margini vatikanskog rukopisa.

Slobodno - ono sobom vladajuće.

Umjereno - sredina suviška i manjka, prema pravilu dostatna.

Mjera - sredina suviška i manjka.

Priznanje za krepost - nagrada odabrana poradi sebe same.

Besmrtnost - bivstvo produševljenog i (to) jedino vječno.⁶

Pobožno - bogu milo štovanje boga.⁷

Svetkovina - sveto vrijeme prema zakonima.

Čovjek - biće bez krila, dvonožno, ravnih noktiju⁸; jedino biće prijemljivo za razumno znanje.

[b] Črtva - dar bogu od žrtvovanog.

Molitva - iskanje dobrog ili priželjkivanog za ljude od bogova.

Kralj - neprikosnoveni vladatelj prema zakonima; vladatelj političkog uređenja.

Vladavina - briga za sve.

Vlast - skrbništvo za zakone.

Zakonodavac - tvoritelj zakona po kojima se treba upravljati.

Zakon - državni propis za mnoštvo koji nije određen za neko vrijeme.

Pretpostavka - nedokazan početak; sažimanje razloga.

Odluka - državni propis određen za neko vrijeme.

[c] Državnik - znalac gradskog uređenja.

Grad - obitavalište mnoštva ljudi koji se služe zajedničkim propisima; mnoštvo ljudi koji žive pod istim zakonom.

Vrlina grada - uređenje ispravnim ustavom.

Ratništvo - iskustvo rata.

Savezništvo - zajedništvo u ratu.

Spas - neoštećena očuvanost.

Tiran - vladatelj grada po vlastitoj namisli.

Sofist - lovac bogatih i uglednih mladića za plaću.

[d] Bogatstvo - stjecanje primjereno blagostanju; obilje dobara koja doprinose blagostanju.

Č»itanje prema osnovnim rukopisima. U izvorniku je navedeno čitanje prema margini vatikanskog rukopisa, koje valja čitati: "Besmrtnost - jedino produševljeno i vječno bivstvo."

⁷Prema vatikanskom rukopisu: "Pobožno - bogovima milo štovanje bogova."

⁸Vidi Diog. Laert. VI, 40.

Polog - davanje s povjerenjem.

Čišćenje - odjeljivanje goreg od boljeg.

Pobijediti - nadvladati ono što se razlikuje.

Dobar čovjek - onaj koji (drugom) čovjeku čini dobra.

Razuman - onaj koji ima umjerene želje.

Uzdržan - onaj koji protivne dijelove duše savladava ispravnim promišljanjem.

Čestit - onaj potpuno dobar; onaj koji posjeduje svoju krepost.

[e] Strepnja - razmišljanje s nelagodom bez razuma/razloga.

Nepoučljivost - tromost u učenju.

Gospodstvo - pravedna neprikosnovena vlast.

Nemudroljublje (filosof...a) - držanje po kojem je onaj koji ga posjeduje mrzitelj logosa.

Strah - uplašenost duše zbog slutnje nekog zla.

Gnjevljivost - silovit poriv bez promišljanja; naredba⁹ nerazborite duše.

Uplašenost - strah zbog slutnje nekog zla.

Dodvoravanje - druženje radi ugode bez onog najboljeg; društveno držanje radi ugode koje prekoračuje mjeru.

Srdžba - poticaj strastvenog (dijela duše) na osvećivanje.

Obijest - nepravda koja vodi u beščast.

[416a] Neuzdržanost - silovito držanje mimo ispravnog promišljanja radi onoga što se čini da je ugodno.

Lijenost - bijeg od poslova; nevoljkost protivna marljivosti.

Iskon - prvi uzrok bitka.

Kleveta - razlaz prijatelja riječju.

Dobar čas - (trenutak) u kojem je bilo što prikladno pretrpjeti ili učiniti.

Nepravda - prezirno držanje prema zakonima.

Oskudica - nedostatak dobara.

Stid - strah zbog slutnje sramote.

Hvastavost - držanje koje prisvaja dobro ili dobra koja se nemaju.

⁹Ovdje je tekst gotovo potpuno iskvaren. Na temelju postojećih naznaka, umjesto navedene konjekture noāj tēxewj - "duh reda" izvodimo jednu vjerojatniju: prostēxij - "naredba, zapovijed, nalog".

Pogreška - činidba protiv ispravnog promišljanja.

Zavist - jad bilo zbog postojećih bilo zbog negdašnjih dobara prijatelja.

Bestidnost - držanje duše ustrajno u sramoti poradi koristi.

Drskost - suvišak pouzdanja u nepotrebnim neprilikama.

Gizdavost - rastrošno držanje duše u svakom izdatku bez promišljanja.

Neobdarenost¹⁰ - nedostatak u naravi i greška onoga što je po naravi; bolest onoga što je po naravi.

Nada - slutnja dobrog.

Mahnitost - držanje pogubno za istinito poimanje.

Brljivost - nerazumna neuzdržanost govora.

Protimba - najveća razdaljina po nekoj razlici onih pojmova koji potpadaju pod isti rod.

Nedragovoljno - ono što se protiv (svoje) namisli izvršava.

Obrazovanje - moć njegovanja duše.

Odgov - predaja obrazovanja.

Zakonodavstvo - znanje koje tvori dobar grad.

Opomena - kudilačka riječ protiv (lošeg) nauma; riječ radi odvratanja od pogreške.

Pomoć - sprečavanje već postojeće ili tek nastajuće nevolje.

Kazna - lječidba duše zbog počinjene pogreške.

Moć - nadmašaj u djelu ili u riječi; stanje prema kojemu je ono koje ga posjeduje moćno; snaga po naravi.

Spasiti - očuvati neoštećeno.

Preveli sa starogrčkoga:

Pavel Gregorić i Marko Petrak

¹⁰*kakofu...a je moguće prevesti kao 'neplodnost' ili 'loša rodljivost' (vidi bilješku br. 4.), s obzirom na što bi ove odredbe mogle glasiti: "Neplodnost - nedostatak u prirodi i greška onoga što je po prirodi; bolest onoga što je po prirodi."*